

Boverket

Dnr: 10827-1279/2006

Stockholm den 23 aug 2006

Remissvar- Boverkets föreskrifter om energideklARATIONER av byggnader

EG-direktivet om Byggnaders energiprestanda har syftet att främja en förbättring av energiprestanda i byggnader i gemenskapen samtidigt som hänsyn tas till utomhusklimat och lokala förhållanden samt till krav på inomhusmiljö och kostnadseffektivitet. Vi är mycket positiva till införandet av energideklarering. EG-direktivet ger oss förutsättningar och möjligheter att få fart på energieffektiviseringen i byggnader. Boverkets förslag innebär dock mycket stora förenklingar. De är så stora att det allvarligt kan ifrågasättas om EG-direktivets grundläggande syfte över huvud taget kan anses uppfyllas. Inte heller konsumenternas berättigade önskemål om jämförbarhet kommer att kunna tillgodoses.

I direktivet anges att antal medel för att främja syftet. Bland annat ska det finnas en energideklaration när byggnader byggs, säljs eller hyrs ut. En energideklaration ska utformas så att konsumenter kan jämföra och bedöma byggnaders energiprestanda. En deklaration ska också åtföljas av rekommendationer för hur energiprestanda kan förbättras kostnadseffektivt.

Den svenska regeringen har i propositioner och i ett flertal utredningar – nu senast i den av statsministern ledda oljeersättningskommissionen – understrukit den stora betydelse den byggda miljön har för energianvändningen och miljöpåverkan. Det är otvetydigt att regeringen fullt ut ställer sig bakom syftet i EG-direktivet om byggnaders energiprestanda.

Hur direktivet ska införas i Sverige har omsorgsfullt utretts av Bengt Nyman med hjälp av Sveriges ledande experter inom området. Resultaten finns redovisade i slutbetänkandet SOU 2005:67. De förslag som där redovisas bygger på vad som kan sägas vara en rimlig kompromiss mellan vad som är teoretiskt korrekt och vad som är praktiskt möjligt att

EnergiRådgivarna

genomföra med rimliga insatser. Expertgruppen var på alla väsentliga punkter enig med utredaren om förslagen.

Det är med viss förvåning vi finner att det förslag till föreskrifter om energideklarationer som Boverket tagit fram på nästan alla viktiga punkter avviker från utredningsförslaget från Bengt Nyman. Boverkets förslag innebär mycket stora förenklingar. De är så stora att det allvarligt kan ifrågasättas om EG-direktivets grundläggande syfte över huvud taget kan anses uppfyllas. Inte heller konsumenternas berättigade önskemål om jämförbarhet kommer att kunna tillgodoses.

I förslaget anges att byggnaders energiprestanda är den normalårskorrigerade **uppmätta** energianvändningen, vilket förklaras med att det är levererad (vanligen kallad köpt) energi till en byggnad exkl. hushållsel resp. verksamhetsel. Det finns inga anvisningar om hur olika energislag ska hanteras. Konsekvensen kan bli att två i övrigt helt lika hus men med olika slag av levererad energi får helt olika energiprestanda. Detta gäller exempelvis om ett hus värms med ved där omvandlingsförluster ligger inom huset och ett hus med direktverkande el där omvandlingsförlusterna ligger utanför huset. Föreskrifterna borde ha samma systemgräns för alla hus oberoende av vilket energislag som levereras. Det innebär att omvandlingsförluster borde separeras från husets energianvändning. Endast då kan husens kvalitet jämföras.

Uppmätt energianvändning, exkl. hushållsel resp. verksamhetsel är starkt beroende av hur husen faktiskt används. Detta diskuterades ingående i Nymans utredning varvid slutsatsen blev att för enbostadshus är inflytandet av brukandet så stort att uppmätt energianvändning ger en helt vilseledande information om husets prestanda. Det bedömdes att beräknade värden skulle ge en väsentligt bättre information om husets kvalitet. För flerbostadshus som innehåller flera lägenheter – storleksordningen tio - sker en utjämning av brukarnas beteende varför uppmätta värden på värmeförsörjning (Obs inte alltid köpt energi) kan ge ett godtagbart värde på husets energiprestanda. Även i dessa fall kan naturligtvis skötseln av husen kraftigt påverka energianvändningen varför uppmätt värden ger ofullständig information om husets energiprestanda, men kan kanske ändå godtas som ett rimligt sätt att göra en energideklaration.

När det gäller lokalbyggnader gjordes en omfattande studie inom ramen för Nymans utredning som belyste för- och nackdelarna med att använda uppmätta eller beräknade värden samt om verksamhetsel skulle ingå i begreppet för byggnaders energiprestanda. Efter ingående diskussioner blev slutsatsen att energideklarationen lämpligen kan basera sig på uppmätta värden som också inkluderar verksamhetsel eftersom denna har så stor

EnergiRådgivarna

betydelse för hela husets totala energianvändning. Detta är ett rimligt sätt att hantera lokalbyggnader.

Det viktigaste syftet med en energideklaration är att en fastighetsägare ska få rekommendationer om lämpliga, kostnadseffektiva energieffektiviseringsåtgärder. Detta är en svår och krävande uppgift som kräver stor kompetens och erfarenhet. I normalfallet krävs en ingående besiktning av huset av en kunnig person som också kan utföra en beräkning av hur åtgärden påverkar energianvändningen. Endast i undantagsfall torde fastighetsägaren besitta nödvändiga kunskaper om alla energieffektiviseringsmöjligheter. I de allra flesta byggnader – även nybyggda – finns möjlighet att genomföra kostnadseffektiva åtgärder. Inga hus borde därför undantas från energideklaration. Det finns många åtgärder som kan och bör genomföras i hus utan att kulturhistoriska och arkitektoniska värden behöver åsidosättas. Boverket borde därför stryka undantagna byggnader i §3.

I §7 borde omformuleras så att det tydligt framgå att alla hus naturligtvis ska besiktigas för att säkerställa i första hand att få goda rekommendationer om lämpliga åtgärder. Undantag skulle kunna medges för företag som har ett väl fungerande miljöledningssystem – inte annars. Skrivningarna om åtgärder borde omformuleras från att ge intryck av att de allt för ofta leder till problem till att rätt åtgärder som utförs professionellt nästan alltid leder till förbättringar u såväl inneklimat som energiprestanda. Nästan alla åtgärder kan naturligtvis göras fel som innebär negativa konsekvenser för huset, men utgångspunkten måste vara att en expert ska kunna ge sakkunniga råd och också ge information om hur en projektering bör göras.

Sammanfattningsvis bedömer vi att förslagen i Nymans utredning borde följas, såvida inte mycket starka och väl underbyggda skäl redovisas för att göra på annat sätt.

Nedan följer några detaljkommentarer och synpunkter på förslaget till föreskrifter:

1. Deklarationen ska enligt Boverkets utkast baseras på uppmätt energi för småhus, men inte inkludera hushållsel. Såvida inte separata energimätare för värme och varmvatten installeras i alla småhus ett år innan de ska säljas kommer detta förslag ge orimligt stora fel för många småhus och därmed förstöra deklARATIONERNAS trovärdighet.

De beteendemässiga variationerna för vald innetemperatur, vädring, varmvattenanvändning och användning av hushållsel bedömdes av utredningsgruppen för bostäder ge en osäkerhet för köpt energi på +/- 10.000 kWh/år.

EnergiRådgivarna

Osäkerhetsintervallet kan minskas med uppgifter om antal personer, men även med dessa uppgifter kvarstår stora osäkerheter. Slutsatsen är att energideklarationens uppgift om energiprestanda måste baseras på beräknad energianvändning om inte orimliga skillnader för likartade byggnader ska uppstå. Detta är också den metod som använts i Danmark utifrån deras erfarenheter. I referensgruppen för småhus som kopplades till utredningsarbetet var alla överens om denna slutsats med undantag av representanten från Villaägarnas riksförbund.

2. Förslaget om energideklarationer innebär att de offentliga lokaler/specialbyggnader och flerbostadshus ska deklarerars senast 2009. Inget förenklat förfarande medges för flerbostadshus och offentliga lokaler, totalt ca 200.000 byggnader. Det innebär att om samtliga hus ska deklarerars före 2009, finns det inga uppdrag för de utbildade experterna de närmaste följande 8 åren. Det kommer att bli mycket svårt att engagera tillräckligt många välutbildade och kompetenta experter som släpper sina tidigare uppdrag för denna korta period. Någon process med kompetens- och erfarenhetsutveckling blir då inte möjlig. Det är inte heller rimligt att marknaden utvecklar egna verktyg och metoder för en så kort period. Detta problem är en konsekvens av lagens utformning, men borde gå att komma runt genom lämplig utformning av föreskrifterna.

Ett exempel på en sådan ordning vore om deklARATIONER utfärdade utan särskild besiktning godkänns i sin helhet först efter det att en komplettering av deklARATIONEN gjorts. Tidpunkten för när denna komplettering ska ha inkommit kan Boverket sättas utifrån en bedömning av byggnadens sparpotential (de sämsta prioriteras först). Dvs man accepterar tanken på att deklARATIONERNA inte är fullständiga i ett första skede. Boverket kan bestämma en lämplig period på upp till 10 år för när dessa kompletteringar ska ha gjorts så att alla byggnader har besiktigats av en expert när perioden är slut.

3. Syftet, att deklARATIONERNA ska leda till energieffektivisering, riskerar att inte uppnås. Flertalet deklARATIONER kommer att ske snabbt och i värsta fall slarvigt såvda inte förslaget ovan beaktas. Fastighetsägarna kommer inte märka med att genomföra föreslagna åtgärder när de får deklARATIONER på hela sitt bestånd på en gång.

Boverkets föreskrifter är skrivna på ett sätt som snarast varnar för att lämna åtgärdsförslag och som lämnar öppet för att besiktningar inte alls genomförs. Något krav på att åtgärdsförslag ska lämnas i energideklARATIONEN är inte inskrivet. Detta strider mot EG-direktivets syfte!

EnergiRådgivarna

Endast åtgärder som inte kan få negativa konsekvenser får lämnas. I verkligheten kan åtgärder ge förbättringar i vissa avseenden och försämringar i andra. Högre luftflöden kan t.ex. ge drag. Enklast för besiktningsmannen är då att helt låta bli att lämna förslag som eventuellt också kan ha negativa effekter. Annars riskerar man att tappa certifikatet. Är det inte rimligare att man får lämna förslag men samtidigt upplysa om eventuella negativa konsekvenser. Normalt brukar det vara byggherren som är ansvarig för det som genomförs.

4. Gemensamma nationella metoder och verktyg för bestämning av byggnaders energiprestanda är nödvändiga för byggnader om kostnadsnivån, som tidigare utredning presenterat, ska gälla och om en meningsfull kvalitet ska säkras. Boverket borde medverka till att de CEN-standarder som på uppdrag av EU-kommissionen tas fram som hjälpmedel anpassas för tillämpning i Sverige. Detta skulle kraftfullt öka jämförbarheten inte bara inom Sverige utan även internationellt.

De danska erfarenheterna var att beräkningsmetodiken måste styras upp. Så har också de länder som ligger i framkant gjort. Såväl metoder som anvisningar saknas i Sverige och föreskrifterna hänvisar inte till att sådana tas fram (med undantag av referensvärden). Kostnaderna för besiktningsarbetet för flerbostadshus som anges i konsekvensbeskrivningen är hämtade från utredningar som förutsatt att Boverket ansvarar för att gemensamma metoder och verktyg tas fram nationellt. Utan sådana kan kostnadsnivån troligen ligga minst fyra gånger högre och ändå ge lägre kvalitet. För experter som genomför ett färre antal besiktningar (glesbygd etc) kan kostnadsnivån bli ännu högre om gemensamma metoder saknas. Boverkets kostnadsanalys blir i avsaknad av sådana helt felaktig.

5. Verksamheternas energianvändning ska enligt Boverkets förslag inte längre ingå i prestandabegreppet för lokaler. Föreskrifterna är dessutom otydliga om vad som ingår denna post. Att utesluta verksamhetselen kommer dels att ta bort incitamenten för att effektivisera denna energipost dels att försvåra deklaraionsarbetet, eftersom någon form av normaliseringsmetodik då krävs. Detta är en fråga som inte tidigare utretts.

För lokaler har i tidigare utredningar föreslagits att även verksamheternas energianvändning ska ingå. Därmed kan prestanda baseras på den uppmätta levererade energin. Om inte verksamheternas elanvändning ska vara med förutsätts att kunskap finns om vilka schablonvärden som därmed ska dras av för olika typer av

EnergiRådgivarna

verksamheter. Sådana saknas idag (inte samma sak som referensvärden för olika lokalbyggnader). Vidare krävs att hänsyn till byggnadens behov av värme och kyla vid onormal användning av verksamhetsel beaktas. Dvs för varje byggnad där uppmätt elanvändning för verksamheten avviker från den normala så ska byggnadens normala behov av värme och kyla bestämmas. Det kan innebära att Boverkets förslag nu ger som resultat att energibalanser måste göras för en stor andel av lokalbyggnaderna, som tidigare inte krävde en energibalansberäkning. Hur ska man annars korrigera för hur kyla- och värmebehovet påverkas? Metoder och anvisningar för hur dessa korrigeringar ska gå till saknas. Om högre elanvändningen än normalt sker nattetid istället för dagtid påverkas värmebehovet mer än kylbehovet. Alltså krävs också mätdata som visar när på dygnet avvikelserna sker.

Det är svårt att exakt uppskatta konsekvenserna av Boverkets förslag jämfört med tidigare utredning utan djupare analyser, men uppskattningsvis kan stora fel uppstå om inte denna normalisering sker med en genomtänkt metodik. Sannolikt blir betydande merkostnader jämfört med att låta verksamhetselen ingå i prestandabegreppet. Uppdelningen på byggnadens elanvändning och verksamheternas elanvändning kräver en genomtänkt och tydlig definition. Denna saknas. T.ex. är det oklart var el till belysning nu ska hänföras. Är det upp till besiktningsmannen att avgöra och kan det få skilja sig från fall till fall?

Det finns också en rad andra frågor som lämnas obesvarade i förslaget till föreskrifter. Några exempel på sådana är:

- Kommer en nationell definition för lönsamhetskravet fastställas, liksom anvisningar för hur kostnadseffektiviteten ska beräknas? I annat fall kommer inte nationella jämförelser eller statistik att kunna göras för dessa. Är det upp till fastighetsägaren att definiera lönsamheten kan den som inte vill betala för en besiktningsinsats bara ange tillräckligt höga lönsamhetskrav. Då finns inga lönsamma åtgärder som motiverar en besiktning längre.
- Det framgår inte var systemgränsen går för byggnader med gemensam mätare. Ska kulvertförluster mellan sådana byggnader ingå eller inte? I äldre nät kan dessa representera upp till 30 % av energianvändningen. Hur fördelning av uppmätt energi på olika byggnader anslutna till samma mätare ska gå till kommer att kräva tydliga anvisningar. Enklast och billigast är att bara fördela på areorna för de olika byggnaderna. Men detta kan ge orimligt stora fel om inte likartade förhållanden för de

EnergiRådgivarna

olika byggnaderna gäller.

Vår samlade bedömning är att Boverkets föreskrifter och allmänna råd om energideklaration för byggnader bör omarbetas så att de förslag som efter ett omfattande arbete i B Nymans utredning beaktas och att ändringar och eventuella kompletteringar görs endast om välgrundade skäl kan redovisas.

Stockholm den 23 aug 2006

Arne Elmroth, professor emeritus, Lunds tekniska högskola, expert, medlem i FSE
Lotta Bångens, ordförande Föreningen Sveriges energirådgivare

EnergiRådgivarna

EnergiRådgivarna Styrmansgatan 19, 5 tr. Tel: 08-6623245 E-post: kansliet@energiradgivarna.com
114 54 Stockholm Fax: 08-6673282 Webadress: www.energiradgivarna.com